

Хитра О. Л.
*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу,
Львівський державний університет внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-3632-5101>*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

JEL Classification: K 19
SECTION "LAW": Право.

Анотація. У статті на підставі теоретико-правового аналізу висвітлено зміст діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій України (далі – ДСНС) у забезпеченні ліквідації загроз, що посягають на національну безпеку України. Надана характеристика наслідкам загроз, які посягають на здоров'я та життя громадян, безпеку суспільства, непохитність інших державних цінностей та інтересів як у мирний час так і у військовий період їх настання.

Доведено, що причиною настання наслідків надзвичайних ситуацій у мирний період розвитку держави є злочинна недбалість, некомпетентність та непрофесіоналізм, які призводять до чисельних аварій та катастроф, у військовий час – чисельна загибель дітей, дорослого населення, військовослужбовців та масштабне руйнування цивільної інфраструктури, комунікацій, продовольчих та енергетичних запасів.

Невід'ємним аргументом статті стало розкриття правового забезпечення діяльності ДСНС з акцентуванням на правові положення Закону України «Про Кабінет Міністрів України», Концепції захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, схваленої Указом Президента України, Кодексу цивільного захисту України, норм наказів МВС України тощо.

Досліджено відповідно до Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій основні завдання ДСНС, напрямок яких спрямований на реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Доведено, що метою діяльності системи організаційно-правових заходів сил та засобів формування аварійно-рятувальних та пожежно-рятувальних підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС є формування та реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, спрямованих на виконання завдань з ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, що загрожують життю, здоров'ю людей і завдають матеріальних збитків.

Наголошено, що в сучасних умовах російсько-української війни на ДСНС, крім виконання основних функцій, велика відповідальність лежить у здійсненні небезпечної діяльності, спрямованої на знешкодження артилерійських боєприпасів, що не розірвалися та здійснення розмінування звільнених від окупантів міст та селищ.

Визначено, що на державному рівні залишається невирішеною низка питань, пов'язаних зі створенням максимально ефективної системи правового забезпечення

діяльності ДСНС, яка полягає у регламентації та наближення її до сучасних проблем протидії зовнішнім та внутрішнім викликам, які вироблені багатолітньою військовою практикою на Сході України та уніфікації позитивного міжнародного та національного досвіду щодо застосування дій силами оперативно-рятувальних служб цивільного захисту.

Ключові слова: надзвичайні ситуації, цивільний захист, російсько-українська війна, оперативно-рятувальна служба, загрози, розмінування.

Annotation. Based on theoretical and legal analysis, the content of the State Emergency Service of Ukraine (hereinafter - SES) in ensuring the elimination of threats to national security of Ukraine has been highlight in the article. The consequences of threats to the health and lives of citizens, the security of society and the inviolability of other state values and interests both in peacetime and in wartime have been described.

It has been proved that the cause of emergencies in the peaceful period of state development is criminal negligence, incompetence and absence of professionalism, which lead to numerous accidents and catastrophes, and in wartime, such factors lead to the death of children, adults, servicemen and cause large-scale destruction of civilian infrastructure, communications, of food and energy reserves.

The disclosure of legal support for the SES with emphasis on the legal provisions of the Law of Ukraine "On the Cabinet of Ministers of Ukraine", as well as of the Concept of protection of the population and territories in case of threat and emergencies, approved by Presidential Decree, Civil Protection Code, orders Ministry of Internal Affairs of Ukraine became an integral argument of the article.

As it has been studied, in accordance with the Regulation on the State Emergency Service of Ukraine, the main tasks of the SES are aimed at the implementation of state policy in the field of civil protection, protection of the population and territories from emergencies, prevention of the occurrence of emergency situations, elimination of the consequences of emergencies, rescue, firefighting, fire and man-made safety, activities of emergency and rescue services, as well as hydro meteorological activities.

It has been proved, that the purpose of the activity of the system of organizational and legal measures of forces and means of formation of emergency-rescue and fire-rescue units of the rescue service of the SES is the formation and implementation of state policy in the field of civil protection, aimed at emergency response and their consequences that threaten human life and health and cause material damage.

It has been emphasized that in the current conditions of the Russian-Ukrainian war, in addition to performing basic functions, such as firefighting, Ukrainian rescuers have a great responsibility to carry out dangerous activities aimed at disposing of unexploded ordnance and demining towns and villages liberated from the occupiers.

It has been determined, that a number of issues related to the creation of the most effective system of legal support for the SES, which is to regulate and bring it closer to modern problems of external and internal challenges posed by many years of military practice in eastern Ukraine and unification of positive international and national experience in the application of actions by the rescue services of civil protection, had not been solved at the state level yet.

Keywords: emergencies, civil defense, Russian-Ukrainian war, rescue service, threats, demining.

Вступ

Проблема діяльності ДСНС у протидії загрозам, що посягають на національну безпеку України, особливо в умовах військової злочинної агресії Російської Федерації проти України є вкрай актуальною і вимагають від органів публічної влади посиленої уваги у протидії внутрішнім за зовнішнім загрозам шляхом застосування організаційно-правового забезпечення, з цілеспрямованим прогнозуванням, виявленням та подоланням наслідків кризових ситуацій, які загрожують життю та здоров'ю громадян, суспільству, національним цінностям та надбанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття, особливості, значення, правовий аналіз державної системи цивільної оборони та органів публічної влади у забезпеченні протидії загрозам національній безпеці досліджувалися як вітчизняними, так і закордонними дослідниками. До цієї плеяди можна віднести Г. Атаманова, В. Борщевського, Н. Гетманцеву, С. Домбровську, Н. Лупову, С. Мосова, Р. Калюжного, Н. Каменську, М. Ковалю, М. Козяра, О. Комісарова, Л. Косара, В. Серебряникова, Г. Ситника, О. Остапенка, В. Петкова, А. Роміна, В. Садкового, В. Тищенко, О. Хитру та ін.

Метою статті є дослідження особливості діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій у протидії загрозам, що посягають на національну безпеку України в умовах реалізації забезпечення державної системи цивільного захисту в період російсько-української війни.

Результати

Починаючи від Стародавнього Риму та закінчуючи війнами ХХІ сторіччя, проблеми безпеки завжди хвилювали людство і не виключенням в цьому аспекті залишаються наслідки чисельної загибелі дітей та дорослого населення у повномасштабній злочинній війні, яка була розв'язана злісним ворогом України Росією. Тому історична пам'ять розвитку людства з її постійним віддзеркаленням прояву війни та миру ще раз нагадує про надзвичайні ситуації з жахливими наслідками від війн та звертається до всього міжнародного співтовариства із закликом до всесвітнього примирення та позбавлення ескалації військових дій.

Безперечно, загрози, які виникають у військовий час на відміну від мирного періоду характеризуються найбільш масштабним руйнівним посяганням на здоров'я та життя громадян, безпеку суспільства та непохитність інших державних цінностей та інтересів. Історична хронологія забезпечення безпеки життєдіяльності в мирний період, майже повсякденно простежується у проблемах реалізації медичної практики, яка, враховуючи нові технології та медикаменти, пов'язана з наданням медичної допомоги населенню (праці Сенеки та медична практика Парацельса). Також не менш важливим аспектом у мирний період залишаються проблеми, вирішення яких торкаються дотримання правил техніки безпеки при охороні праці у сфері промисловості, які були ще започатковані від М. Ломоносова, процес яких безперервно продовжується у нас час.

Не виключенням з цього процесу також виступають надзвичайні ситуації, які сталися в наслідок стихійного лиха, вчинення терористичних актів, санітарно-епідеміологічного захворювання та техногенних катастроф. Прикладом яких виступають: Куренівська трагедія, яка сталася в Києві 13 березня 1961 року, коли потужний селевий потік із Бабиного Яру крізь прорвану дамбу затопив Куренівку й призвів до загибелі 1500 людей [1]; Чорнобильська техногенна катастрофа, яка була спричинена в наслідок неконтрольованого розгону реактора, де з 600 000 ліквідаторів 10 % померло, а 165 000 отримали інвалідність¹; не виключенням із цього

¹ У 2019 р. американська розвідка розсекретила Звіт про Чорнобильську катастрофу. За її даними в перші дні катастрофи в офіційних документах СРСР число загиблих внаслідок техногенної катастрофи було зменшено в 50 разів, а всі, хто були поруч з четвертим енергоблоком, або загинули відразу, або отримали смертельну для людини дозу радіації [Звіт американської розвідки про Чорнобильську катастрофу розсекретили через 33 роки. URL: <https://racurs.ua/ua/n125698-zvit-amerykanskoji-rozvidky-pro-chornobylysku-katastrofu-rozsekretily-cherez-33-roky.html>]

списку виступає сьогоднішній всесвітній спалах епідемії на коронавірусне захворювання, яке продовжується більше двох років, забираючи життя та здоров'я людей.

Таким чином, аналіз реалізації практики настання надзвичайних ситуацій ще раз вказують на те, що вони виникають не лише у військовий, але і у мирний період, при якому, переважно, в наслідок людської вини, злочинної недбалості, некомпетентності та непрофесіоналізму, пов'язані з чисельними аваріями та катастрофами.

У протидії з вказаними надзвичайними ситуаціями держава покладається на міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, одним з яких є ДСНС.

У своїй діяльності ДСНС спирається на Концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, схваленої Указом Президента України від 26 березня 1999 р. № 284/99 від 24 червня 2004 р. [2], положення якої виступають зразковим нормативно-правовим актом щодо проблем забезпечення природно-техногенної безпеки населення і територій в умовах постійного протиборства людини та природи, ліквідації наслідків від стихійного лиха, надзвичайних ситуацій в умовах техногенних аварій та подолання їх наслідків.

Державна система цивільного захисту на протязі свого існування, особливо починаючи з радянського періоду її розвитку, постійно прагнула до військового протистояння у всесвітньому змаганні холодної війни та в наслідок реалізації так званої політики «пошуку потенціального ворога» перебувала у стані готовності розпочати військові дії на зразок «махрової радянщини» як це спостерігається під час розв'язання Російської агресії проти України.

Вже в перші роки існування самостійності України, було переглянуто попередню стратегію цивільного захисту про що зазначається у Концепції захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, і у подальшому напрямок її реалізації був зорієнтований на здійснення діяльності органів цивільного захисту у мирний період розвитку держави.

Не менш важливим нормативно-правовим актом в діяльності ДСНС виступає Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI [3], який був прийнятий замість Закону України «Про правові засади цивільного захисту». У Кодексі цивільного захисту України започатковано Єдину державну систему цивільного захисту та її складові, координаторами якої виступає Рада національної безпеки та оборони, яка визначає за дорученням Президента України відповідно до п. 8 частини першої статті 4 Закону України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР «Про Раду національної безпеки і оборони України» концептуальні підходи та напрями щодо <...> «...оголошення стану війни, загальної або часткової мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, оголошення в разі потреби окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації» [4].

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, значну увагу в діяльності ДСНС звернуто на Положення про підсистему реагування на надзвичайні ситуації, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт єдиної державної системи цивільного захисту, яке було затверджене наказом МВС України № 356 від 04 травня 2016 року. У змісті наказу МВС України № 356 визначено склад органів підсистемного реагування на надзвичайні ситуації, до яких входять:

- «...формування оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, які залучаються до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також спеціальні формування в режимі надзвичайного стану та в особливий період...» а також <...> «...здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку в районах надзвичайних ситуацій;
- спеціальні комісії з ліквідації надзвичайної ситуації;
- керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та його робочого органу - штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації» [5].

Загальне керівництво силами та засобами формування оперативно-рятувальної служби цивільного захисту покладено на голову ДСНС України.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади, крім загального керівництва органами публічного управління в умовах надзвичайної ситуації, також відповідно до пункту 6 частини 5 статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України <...> «...здійснює керівництво єдиною системою цивільного захисту України, мобілізаційною підготовкою національної економіки та переведенням її на режим роботи в умовах надзвичайного чи воєнного стану» [6].

Структура підрозділів апарату ДСНС здійснюється <...> «...відповідно до наказу ДСНС № 277 від 30 квітня 2020 року «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС та підрозділи у їх складі» і складається з вісьмох департаментів.

До структурного складу ДСНС, крім департаментів, входять:

- 1) Управління авіації та авіаційного пошуку і рятування;
- 2) Управління гідрометеорології;
- 3) Управління європейської інтеграції та міжнародного співробітництва;
- 4) Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці;
- 5) Управління власної безпеки та протидії корупції [7].

Кожний із значень з наказу ДСНС № 277 від 30 квітня 2020 року департамент здійснює діяльність на підставі затвердженого МВС України та ДСНС положень.

Наступним нормативно-правовим актом, що регулює ДСНС у забезпеченні реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України є наказ МВС України № 575 від 13.03.2012 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту». У зазначеному документі на виконання Указу Президента України про «Положення про міністерство внутрішніх справ України» визначається, що <...> «...система організаційно-правових заходів сил та засобів формування аварійно-рятувальних та пожежно-рятувальних підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту центрального ДСНС щодо формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, спрямована на виконання заходів з ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, що загрожують життю та здоров'ю людей і завдають матеріальних збитків» [8].

У пункті 1.2 Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту зазначено «сили цивільного захисту, до яких належать:

- оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- спеціальні (воєнізовані) і спеціалізовані аварійно-рятувальні формування та їх підрозділи;
- аварійно-рятувальні та спеціалізовані служби міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, на які покладено завдання цивільного захисту;
- добровільні формування цивільного захисту;
- авіаційні та піротехнічні підрозділи» [8].

Відповідно до пункту 1.4 Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, до складу підрозділів <...> «...оперативно-рятувальної служби цивільного захисту центрального підпорядкування входять: аварійно-рятувальні підрозділи; навчальні центри; спеціальні загони (авіаційні, морські); вузли зв'язку; державні підприємства, установи і організації сфери управління центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту» [8].

У правовому регулюванні ДСНС щодо забезпечення реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці закріплена досить важлива функція, спрямована на взаємодію ДСНС з центральними та місцевими органами публічного управління та місцевого самоврядування. На підставі цього звертає до себе увагу норми наказу МВС України від 22 серпня 2016 року за №

859 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події», в якому визначено механізм взаємодії між зазначеними органами центрального управління, підпорядкованих безпосередньо до Міністерства внутрішніх справ України [9].

Так, у 2021 році ДСНС у взаємодії з Нацполіцією та Нацгвардією виконувала завдання з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і пожеж, проведення відновлювальних робіт та гуманітарного розмінування в районі проведення операції Об'єднаних сил. Упродовж минулого року до виконання завдань за призначенням від ДСНС залучалося понад 1 тис. осіб та 140 од. техніки, якими: ліквідовано 6 тис. 801 пожежу (Донецька – 4 тис. 346 пожеж, Луганська – 2 тис. 445 пожеж), під час яких врятовано 135 осіб (Донецька – 74, Луганська – 61) та 1 тис. 952 будівлі і споруди (Донецька – 732, Луганська – 1 тис. 220); відновлено 655 житлових будинків та об'єктів інфраструктури пошкоджених внаслідок обстрілів; забезпечено роботу семи пунктів надання допомоги населенню, розташованих у межах контрольних пунктів в'їзду/виїзду уздовж лінії зіткнення на території Донецької («Майорське», «Мар'їнка», «Новотроїцьке» та «Гнупове») та Луганської («Золоте», «Станиця Луганська», «Щастя») областей, у яких надано допомогу понад 6 тисячам людей. задіяних до проведення проміжних та повторних місцевих виборів. Завдяки вжитим заходам на об'єктах задіяних до проведення виборів не допущено виникнення надзвичайних ситуацій. Всього для забезпечення пожежної і техногенної безпеки під час виборів від ДСНС залучалося понад 23 тис. 500 осіб та 7 тис. 250 од. техніки [10].

Проте, не зважаючи на постійне вживання системних та ґрунтовних заходів щодо подальшого практичного запровадження і ефективного функціонування превентивних механізмів у сфері запобігання та виявлення корупції, а також досягнення результативності цієї діяльності для належної і якісної реалізації ДСНС основоположних засад державної антикорупційної політики в Україні, працівниками ДСНС упродовж 2021 року правоохоронними органами: внесено 13 відомостей (у 2020 році – 16) до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактами вчинення корупційних правопорушень, а саме: 11 за ознаками правопорушення, передбаченого статтею 368 Кримінального кодексу України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою); 1 за ознаками статті 366 Кримінального кодексу України (службова підробка); 1 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого статтею 369 Кримінального кодексу України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі); складено 7 адміністративних протоколів відносно осіб начальницького складу служби цивільного захисту за вчинення правопорушень пов'язаних з корупцією, а саме: 3 - за порушення законодавства про конфлікт інтересів, 2 - за недотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності та 2 - за подання завідомо недостовірних відомостей у деклараціях [10].

В сучасних умовах російсько-української війни, яка розпочалась з вини Росії 24 лютого 2022 року, українські рятувальники своєю непосильною працею в режимі нон-стоп щохвилино гасять займання, розбирають завали, проводячи пошукові роботи, зміцнюють конструкції, щоб запобігти подальшим руйнуванням. Велика відповідальність також покладено на піротехнічні підрозділи при знешкодженні артилерійських боєприпасів, що не розірвалися та здійсненні розмінування звільнених від окупантів міст та селищ.

Самі рятувальники в умовах злочинної російської агресії з метою неформального способу розшифровки аббревіатури ДСНС свою роботу здійснюють під девізом: «Допомагаємо стримувати наступ сволоти».

Нажаль, з початку військової агресії російської федерації на стан березня 2022 року загинуло 27 українських рятувальників, ще 72 співробітники ДСНС отримали травми.

Висновки

Не зважаючи на те, що реорганізація ДСНС розпочалась ще восени 2018 року, її реформа була спрямована на те, щоб легалізувати ті норми, які діють сьогодні. У подальшій діяльності для ефективної її забезпечення повинно бути закладено вагомні нормативно-правові засади, які на підставі чинного законодавства та практики діяльності органів публічної влади повинні бути спрямовані на реалізацію дієвого механізму, складові якого здатні вирішувати завдання щодо удосконалення державної програми та далекоглядної стратегії застосування заходів щодо локалізації загроз, які посягають на складові національної безпеки.

Враховуючи наслідки від злочинної агресії російської мілітаризованої машини, правовий аналіз наукових розвідок свідчить про недостатній рівень організаційно-правового забезпечення ДСНС в період військового стану. В цих умовах діяльність ДСНС бажає бути набагато регламентованою та наближеною до сучасних реалій протидії зовнішнім та внутрішнім викликам, із застосуванням позитивної багатолітньої військової практики на Сході України та спиратися на міжнародний та національний досвід застосування дій силами оперативно-рятувальних служб цивільного захисту.

Однією з проблем, яка також ще залишається не у повному обсязі вирішеною – це налагодження цілеспрямованої взаємодії ДСНС з місцевими громадами. Як свідчить досвід діяльності інформаційної системи державного *оповіщення* між службами надзвичайних ситуацій та місцевими громадами, більшість громадян у не достатньому обсязі обізнані з обов'язками щодо дій при настанні надзвичайної ситуації та володіння інформацією про знаходження пунктів укриття при оповіщенні повітряної тривоги. З цією метою в Україні слід прийняти нову модель Державної концепції цивільного захисту, реалізація якої не лише у мирний але і у військовий період, повинна бути спрямована на вдосконалення напрямів діяльності органів публічної влади у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності у протидії загрозам національним цінностям та інтересів.

Список використання джерел

1. Бабин Яр і Куренівка: головні трагедії Києва. Архів оригіналу за 25 травня 2021. URL: ikyuanyn.com. ikyuanyn.com.
2. Про Концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 26 березня 1999 р. № 284/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284/99#Text>.
3. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
4. Закон України Про Раду національної безпеки і оборони України: прийнятий 5 березня 1998 року № 183/98 {зі змінами та доповненнями} // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст.237.
5. Про затвердження Положення про підсистему реагування на надзвичайні ситуації, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт єдиної державної системи цивільного захисту: Наказ МВС України № 356 від 04 травня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0792-16#Text>.
6. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18Text>.
7. Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС та підрозділи у їх складі: Наказ ДСНС № 277 від 30 квітня 2020 року URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2020/6/23/3/277-30.04.2020.pdf>.
8. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: наказ МВС України № 575 від 13.03.2012 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE32253.html.
9. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією

України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ МВС України від 22 серпня 2016 року за № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text>.

10. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2021 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit2021-dns.pdf>